

КИЯНИН МИКОЛА РІТТЕР – УЧАСНИК ПЕРШИХ ОЛІМПІЙСЬКИХ ІГОР

Для кожного любителя українського спорту закономірною є зацікавленість участю наших земляків у всесвітніх спортивних форумах сучасності – Олімпійських іграх. Вони неодмінно переймаються питанням, із якого часу та з чийого прізвища розпочинається відлік виступів українських спортсменів на змаганнях найвищого рівня кінця ХІХ – початку ХХ століття.

До недавня ця проблема була білою плямою в історії олімпійського спорту України. В останні роки зусиллями групи вчених, істориків спорту вдалося достовірно виявити, що дійсним учасником перших Олімпійських ігор 1896 р. був київський спортсмен Микола Ріттер, який завчасно готовився й самостійно поїхав до Афін для участі в олімпійських спортивних змаганнях.

Микола Сергійович Ріттер народився 27 серпня 1865 року в Полтавській губернії у сім'ї дрібнопомісних дворян. Батько – відставний поручник Сергій Олександрович фон Ріттер, мати – Софія Іванівна. В січні 1888 року 23-річний Микола Сергійович, після завершення навчання, приїхав до Києва й поступив на службу в Київську казенну палату. У вільний від роботи час займався боротьбою, стрільбою та фехтуванням, які почали набирати поширення серед української молоді. Перебуваючи у Києві, регулярно виступав на змаганнях, познайомився з відомими спортсменами, тренерами і керівниками спортивних товариств та об'єднань. У березні 1896 року Микола Сергійович пішов за власним бажанням у відставку в чинні колезького секретаря. У заяві на звільнення було написано: “За домашніми обставинами”.

В характеристиці, підписаній керуючим Київською казенною палатою, відмічено, що державна служба мало цікавила Миколу Сергійовича. Він, будучи від природи високим, широкоплечим і сильним молодим чоловіком, багато часу, сил і енергії віддавав заняттям любимими видами спорту. Та й зі служби він звільнився перед початком І Олімпійських ігор, що підтверджує його серйозні наміри спробувати пошукати щастя на Олімпіяді.

У березні 1896 року М. С. Ріттер самостійно на індивідуальне запрошення їде до Греції і подає заявку до секретаріату Олімпіади на участь у змаганнях з греко-романської (римської)

боротьби, стрільби з карабіна і фехтування на рапірах. У газеті “Кієвлянинь” у кількох номерах за 1896 рік поміщено публікації про ігри першої Олімпіади у Афінах. Їх автором був М. С. Ріттер – офіційний кореспондент цієї щоденної газети на Олімпійських іграх. У кореспонденції під назвою “Олімпійські ігри”, підготовленій 28 березня 1896 року, автор розповідає про свою участь в Олімпіяді так: “Росіян майже немає, із учасників я один. Про себе можу повідомити, що на спробному випробуванні зі стрільби по рухливій мішені та з боротьби я пройшов першим: усі кулі вдало влучили в мішені, а бажаючих помагатися у боротьбі вдалося здолати. ...Того самого дня увечері всі вечірні газети дали звіти. Сьогодні вранці, на свій подив, я побачив власне зображення в різних позах в усіх великих газетах”.

На жаль у подпільших олімпійських змаганнях М. С. Ріттер з певних причин не брав участі й перебував на Олімпіяді як офіційний кореспондент газети “Кієвлянинь”. Однією з причин відмови від подальшої участі в Олімпійських іграх була втрата ним напередодні фінальних поєдинків медальйона. Як людину віруючу, це, можливо, й змусило його призупинити участь у змаганнях. “Проте маємо всі підстави вважати, – відмічається в книзі *Золоті сторінки олімпійського спорту України* (К.: Олімпійська література, 2000, с. 20), київського спортсмена-любителя М. С. Ріттера – єдиним учасником ігор І Олімпіади від тогочасної Російської імперії”. Про подання заявки на його участь в Олімпійських іграх свідчить і лист члена Міжнародного Олімпійського комітету для Росії Олексія Дмитровича Бутовського від 7 квітня 1896 року, в якому він пише: “Росіян – жодного. Щоправда був тут молодий чоловік із солідною статуєю (це про Миколу Сергійовича) і навіть записався на боротьбу, та в день боротьби відмовився від участі”. До написання цього листа О. Д. Бутовський ще не знав, що М. С. Ріттер брав участь у попередніх відбіркових змаганнях Олімпіади і виграв їх.

Під час подальшого перебування на Олімпійських іграх М. С. Ріттер близько познайомився з генералом О. Д. Бутовським, з яким домовилися проводити після повернення додому

цілеспрямовану агітаційно-пропагандистську роботу щодо популяризації новітнього олімпізму на теренах України та Росії. І О. Д. Бутовський не помилився у своєму виборі. Кореспонденції М. С. Ріттера з Афін, надруковані в газеті “Кієвлянинь”, свідчать про те, що він глибоко знав і відчував перспективи розвитку олімпійського руху. Напередодні відкриття ігор I Олімпіади він писав, що вона “відкриває нову еру міжнародних спортивних змагань, які стануть з часом взірцем мирних маніфестацій і яких наша епоха потребує більше, ніж коли-небудь”.

Після повернення з Олімпіади М. С. Ріттер доклав чимало зусиль для перенесення благородної ідеї П'єра де Кубертена на вітчизняний ґрунт. Він активно пропагував ідеї олімпізму та олімпійського руху в Києві та інших містах через публікації в періодиці, читання лекцій та виголошення доповідей про побачене ним на I Олімпійських іграх в Афінах. Зокрема, одну із своїх лекцій М. С. Ріттер прочитав у Петербурзі в Соляному містечку разом з відомим російським вченим, основоположником теорії фізичного виховання, професором П. Ф. Лєсгафтом. Афіша свідчить, що лекція була прочитана 9 квітня 1897 року о 8 годині вечора у великій аудиторії Соляного містечка. До її програми входили такі питання: “Фізична досконалість людини, тілесний розвиток, полювання і спорт, Олімпійські ігри 1896 року”. Білети на лекцію коштували 5 карбованців 30 копійок. У першому відділенні лекцію читав П. Ф. Лєсгафт, у другому – М. С. Ріттер за пляном: “Спорт. Про створення Всесвітньої Олімпійської спілки і ‘Всесвітнього Олімпійського бюлетня’. Олімпійські ігри 1896 року. Короткі підсумки першої Олімпіади 1896 року”.

У першій половині 1897 року М. С. Ріттер подав кілька листів до Міністерства народної освіти Росії з пропозиціями створити Російський атлетичний комітет або Російський комітет тілесного виховання та народного оздоровлення. Такі комітети, на думку М. С. Ріттера, треба було б організувати при Міністерстві народної освіти Росії. Проте всі його проєкти були відхилені через відсутність у цих міністерствах фінансування, а то й просто через всеросійську інерцію до нового, небажання апаратних працівників займатися невідомою для них справою.

У 1897 році М. С. Ріттеру вдалося отримати дозвіл на відрядження до Франції для участі

в Міжнародному олімпійському конгресі, який проходив з 23 по 31 червня 1897 року в Гаврі. Конгрес було присвячено педагогічним, історичним, гігієнічним та іншим проблемам розвитку в світі олімпізму та олімпійської ідеї. Перебування Миколи Сергійовича на конгресі значно збагатило й розширило його погляди на ці питання. Він продовжує активно агітувати українську молодь займатися боротьбою та іншими олімпійськими видами спорту й починає працювати над підготовкою книги про розвиток і методичку занять атлетичними видами спорту.

Відомому українському вченому в галузі історії важкої атлетики та боротьби Василю Васильовичу Дразі вдалося розшукати в журналі “Всемирная иллюстрация” публікацію, в якій повідомляється, що з 1897 року М. С. Ріттер мешкає в Петербурзі. В цьому журналі за 1897 рік було надруковано кілька малюнків з боротьби з короткою анотацією до них і повідомленням: “Найближчим часом вийде у світ цікава книга М. С. фон Ріттера, присвячена атлетичному спорту. З дозволу автора подаємо із неї кілька найбільш характерних малюнків”. Проживаючи в Петербурзі, Микола Сергійович вступає до атлетичного товариства графа Г. І. Рібоп'єра, де продовжує займатися боротьбою. Про це засвідчив художник, важкоатлет Микола Іванович Кравченко в статті про атлетичні змагання цього товариства в 1897 році, опублікованій у журналі “Новое время”.

У результаті активної пропаганди О. Д. Бутовським, М. С. Ріттером та петербуржцем Алексєєвим ідей сучасного олімпізму, 17 жовтня 1897 року в Петербурзі було зібрано представників 10 спортивних і гімнастичних товариств Петербурга для обговорення участі в іграх II Олімпіади в Парижі команди спортсменів Росії та затвердження комітету для її підготовки. Проте їхні зусилля були марні. На II Олімпійських іграх у Парижі 1900 року від Росії були присутні тільки окремі спостерігачі, хоча заявки надійшли від трьох осіб.

Микола Зубалій,

кандидат педагогічних наук, завідувач лабораторії фізичного розвитку, Інституту проблем виховання АПН України

Владислав Зубалій,

студент Київського національного економічного університету

Затримано правотис оригіналу